

Tomas Prenkert
Version 7 mars 2017

Birgitta Hammars genialiska tolkningar av Wodehouse

En exempelsamling med svenska formuleringar av Birgitta Hammar

(I WodehouseSällskapets årsskrift Jeeves 2016 fanns en kort artikel på 4 A5-sidor som innehöll några utvalda exempel ur denna samling. Artikeln hade titeln: Varför läsa Plum på svenska, om man är fena på engelska?)

Inledning

Det finns många roliga uttryck som jag betraktat som typiska för Wodehouse, t.ex. *jag har aldrig varit på vippnare...* och *vi står på den bästa av fötter med varandra*. Dessa formuleringar är Birgitta Hammars och saknar faktiskt direkta motsvarigheter i Plums original.

Nedan har jag samlat ett stort antal exempel på fyndiga översättningar, en del fyndigare än andra, av Birgitta Hammar. Plums originaltexter är fyllda av underbara formuleringar, men detta är en samling med exempel på formuleringar *där Hammar avviker på ett kul sätt från en strikt ordagrann översättning*, dvs. där Hammar själv står för roligheter.

Många av hennes formuleringar är i mitt tycke minst lika roliga som Plums original! Denna exempelsamling är trots sin omfattning (26 sidor) inte alls uttömmande, och detta är inte heller min ambition. Jag har helt enkelt gjort lite noteringar vid omläsning av böckerna och sammanställt dem här. En del böcker är mer noggrant kollade än andra. Exempelsamlingen är ordnad kronologiskt efter när Hammars översättningar utgavs. Jfr artikeln i Jeeves som strukturerades efter olika typer av roligheter ("**knep**" sid 2-3).

Hammar gör precis som Plum: återanvänder då och då sina bästa formuleringar. I möjligaste mån har jag försök undvika att upprepa roligheter när hon återanvänder dem, om det inte är lite olika varianter.

Kanske är bästa sättet att avnjuta exemplen att smutta lite grann på dem och eftertänksamt låta orden rulla runt i munnen. Kanske någon sida i taget kan vara lagom dos? Om man gillar Hammars formuleringskonst (vilket svenska Wodehouseentusiaster borde göra, eftersom det mesta är i mästarens efterföljd och är mycket troget hans stil) så finns det stoff som räcker till många smuttar. Välkommen att provsmutta och att återkomma och smutta mera!

Hammar har också översatt en hel del vers av Plum. Dessa samlar jag i en särskild exempelsamling som jag så småningom också tänker lägga ut på denna hemsida.

Att jämföra svenska översättningar med Plums originaltexter är inget nytt. Georg Svensson skrev om Hammarlings översättningar i essän **Att översätta Wodehouse** i boken **Wodehouse om Wodehouse** : *Jag har verkligen roat mig med att mening för mening, punkt för punkt jämföra version Wodehouse med version Hammarling och jag måste bekänna att såvitt jag kunnat se har dessa versioner*

legat varandra så nära att man skulle behöva målkamera för att kunna avgöra vem som vunnit loppet. Han kunde mycket väl ha lagt till att Hammar når minst samma klass.

I WodehouseSällskapets årsskrift Jeeves för år 2000 skrev Bo Westin om Birgitta Hammar: *Sedan mina språkkunskaper lämnat skolstadiet har jag läst den här boken (Farbror Fred i vårhumör, min anm.) både på engelska och svenska flera gånger och kunnat konstatera att den svenska versionen är minst lika rolig som originalet. Det omdömet gäller inte bara Farbror Fred.*

Jag kan bara instämma med Westin. Birgitta Hammar tog sig ofta lite större friheter i sina tolkningar än vad Vilgot Hammarling gjorde, men hennes formuleringar är alltid kongeniala, helt i Wodehouses stil! Westin lyfter fram **Farbror Fred i vårhumör** som ett exempel där svenska versionen är minst lika rolig som den engelska. Man kan säga detsamma om de flesta av Hammars översättningar.

Först några ord om bakgrunden till att denna exempelsamling kommit till. Avsnittet kan med fördel hoppas över om man inte är specialintresserad.

Bakgrund

Wodehouses suveräna språkbehandling och hans underbara formuleringar och ordlekar har anförts som argument för att han bara kan avnjutas fullt ut på originalspråket. Många svenskar läser Plum på engelska, en del *enbart* på engelska. Denna exempelsamling är en bunt lansar dragna för att läsa de svenska översättningarna, speciellt då Birgitta Hammars. Givetvis är det enklare att läsa en bok på sitt eget modersmål och Plums engelska ställer en hel del krav. MEN, även om man har förutsättningar att till fullo tillgodogöra sig Plum på engelska och så går man faktiskt miste om massor av roligheter om man väljer att inte läsa honom också på svenska! Givetvis finns det formuleringar i Plums originaltexter som närmast är oöversättliga och som man därför bara kan njuta av till fullo på engelska, men min poäng är:

Det finns också mängder av roliga formuleringar i Hammars tolkningar vilka saknar motsvarighet i originalen. Detta är för mig ett starkt skäl att läsa också de svenska översättningarna.

Det är mycket givande att jämföra originalen med Hammars tolkningar. Jag har inte parallellläst allt. När jag läst Hammars översättningar så har jag haft Plums original till hands. När jag stött på en kul formulering så har jag kollat upp den i originalet och noterat exempel där Hammar *avviker* på ett kul sätt från en strikt ordagrann översättning.

Arbetet med antologin **I sällskap med Wodehouse** är en av orsakerna till att jag fördjupat mig i översättandets nöjen och problem.

På denna hemsida har jag tidigare publicerat några artiklar om problemen att översätta vissa idiomatiska fraser. En behandlar vad som står i de engelska originalen när Hammar använder sig av det roliga uttrycket *vill jag vara skapt som en nors*. Undersökningen initierades av en fråga på fliken FORUM. Jag fann att originalens formuleringar i detta fall nästan alltid är betydligt mer slätstrukna än den svenska norsfrasen.

Olika typer av knep, typiska för Plum, som Hammar använder också då Plum inte gör det.

Ett första knep: Många av de roliga formuleringarna är direkta översättningar av Plums original, som t.ex. *tände en tankfull cigarett, rökte en vimmelkantig cigarett, rände en omtumlad gaffel i korven, bjöd*

på en gästfri ostsandwich, läppjade på ett dystert skedblad soppa och tuggade på en tankfull karamell. Språkligt sett använder han ett adverb (som beskriver hur något sker/görs) som ett adjektiv (som beskriver hur något är). Detta roliga knep använder Plum ofta och knepet är gammalt. Grekerna kallade det hypallage. På engelska kallas det ofta för "transferred epithet". I stället för att förse en person med en viss *mänsklig egenskap* (epitet) så överför Plum egenskapen (epitetet) till ett ting som personen hanterar. Hammar använder ibland detta roliga knep också när Plum själv inte gör det. Det är exempel på detta jag tagit med i samlingen. Redan här vill jag ge ett par exempel. 1) *He chewed his lower lip dubiously*, har Hammar, helt i Plums anda, gjort om till det klart roligare: *Han tuggade på en skeptisk underläpp*. 2) *He reached automatically for his eyeglass and was polishing it meditatively...* Hammar: *Han tog automatiskt åt monokeln och stod och putsade den med en bekymrad näsduk...* För att vara rättvis så förekommer också det omvända, dvs. att Plum använder knepet men inte Hammar, t.ex. i **French Leave**: *She bit a thoughtful lip...* där Hammar har översatt: *Hon bet sig tankfullt i en läpp eller två ...* Nog hade väl: *bet i en tankfull läpp eller två* varit ännu roligare? I **The Luck of the Bodkins** står det: *He swallowed a moody forkful of kipper*. Jag förstår inte varför Hammar översatte det till: *Han soalde dystert ett skedblad ägg*. De två senaste exemplen är undantag. Som synes i exempelsamlingen så är Hammar duktig på att använda knepet också när han själv inte gör det, men helt i hans anda.

Ett andra knep är att vända på ordföljden med komisk effekt, t.ex. i **Jeeves in the Offing**: *I said that sure was just what I wasn't anything but*. Detta knep använder Hammar också emellanåt, även när Plum inte gör det i originalet. Ett exempel: *Han var snäll, han var proper, nykter och skötsam men vad han hade på loftet var obestriddigen tomtar*.

Ett tredje knep är att konstruera ord, som egentligen inte finns. Det kanske mest kända exemplet är från **The Code of the Woosters**: *I could see that, if not actually disgruntled, he was far from being gruntled*. Hammar använde, helt i Plums stil, också detta knep ibland helt på egen hand, t.ex. i **Jeeves och feodalandan**: *Lots hustru kunde inte ha varit saltstodigare*.

Ett fjärde knep som Plum använde: att med komisk effekt komparera adjektiv som egentligen inte är komparerbara. Ja han komparerar också glatt adverb. I **The Luck of the Bodkins** säger Monty: *She isn't a friend. Just an acquaintance – if that*. Gertrud svarar: *The if-thatter the better*. Kul! Hammar följer Plum troget med: *Ju "om-ens-det"-are desto bättre*. Men Hammar använder galna komparativformer också då Plum inte gör det. Ett exempel från **Jeeves och feodalandan**: *"Drack du något?" "Ett enda litet glas." "Rökte du?" "En ännu endare liten cigarr."*

Ett femte knep är att konstruera om substantiv till verb, ofta i participform. T.ex. i **Jeeves in the offing** så ägnar sig Bertie åt *handkerchiefing my upper slopes*. I **Joy in the morning** anklagas Bertie för att ägna sig åt *snake in the grassing*. Hammar använder ibland samma komiska knep även då Plum inte gör det i originalet, t.ex. i **Ring på Jeeves**: *Vad tjänade det till att vara ren som nyfallen snö eller till och med renare, om flickor i alla fall kom och undertonade åt en?*

Ett sjätte knep: Plum använder ofta roliga idiomatiska uttryck, ofta ren nonsens som *Cor chase my Aunt Fanny up a gum-tree*. Sådana uttryck kan förstås inte direktöversättas. Hammar är mästertlig på att hitta svenska idiomatiska uttryck som är roliga, ibland roligare, och där innebörden är bibehållen. *"Skapt som en nors"* får räcka som ett inledande exempel. Detta uttryck använder hon ibland också när Plum har en mer slätstruken formulering. Se artikeln på denna hemsida.

Ett sjunde knep: Det är mycket vanligt att Plum alluderar roligt på t.ex. Bibeln, Shakespeare, gamla romare och engelska skalder, ofta med roliga misstolkningar/förvrängningar. Dessa allusioner kan vara svåra att uppfatta och förstå för en läsare som inte har Plums omfattande engelska referensram. Hammar bytte ibland ut Plums allusioner till sådana till svenska författare.

Hon lade ibland också till egna allusioner till en svensk referensram. Jag ser det som ett kul sätt att anpassa texten till en svensk läsekrets och finner det helt i Plums anda. Jag har hittat allusioner på t.ex.: Ulf Peder Olrog, Alice Tegnér, Erik Axel Karlfeldt, Esaias Tegnér, Bengt Lidner, Johan Henrik Kellgren, Verner von Heidenstam, Gullan Bornemark, Bernhard Elis Malmström, Herman Sätherberg, Karl XII (enligt Voltaire), Albert 'Purre' Holmkvist samt gamla schlagers som sjungits in på stenkakor av Ulla Billquist resp. Ernst Rolf.

Tack vare extremt begåvade kongeniala översättare som Hammar (och även Hammarling, som dock inte behandlas här) har vi svenskar möjlighet att tillgodogöra oss Plums texter både på engelska och svenska, och därmed faktiskt tillfälle att njuta av fler Plumska roligheter än vad enbart engelskspråkiga läsare har!!

Exempelsamling, bok för bok

Samlingen omfattar ännu inte alla böcker Hammar översatt, men kommer att kompletteras undan för undan. De titlar där exempel saknas har jag ännu inte kollat upp.

Som det anstår en Wooster (1939):

- *Sooner him than me, Jeeves, sooner him than me.* Hammars omskrivning är ingen försämring: *Jag skulle inte vilja vara i Gussies kläder, Jeeves, inte för allt guld i världen.*

- *Slice him where you like, a hellhound is always a hellhound.* Hammar använde ett kul svenskt talesätt: *Det tviolar jag på. En ulv förblir en ulv, även om han kommer i fårakläder.*

- *... I found myself eyeing this mound of envelopes askance.* Hammar nöjde sig inte med en hög: *... jag fann mig betrakta detta Babels torn av kuvert med ganska sneda blickar.*

- Plum alluderar på Psalm 42 i Bibeln: *You know how harts pant for cooling streams when heated in the chase.* De fem sista orden har Plum tagit sig friheten att lägga till. Hammar tog sig ännu större frihet om hjortars beteende: *Kommer ni ihåg det där om hjorten som trängtar till den klara vattubäcken i stridens hetta?*

- *Consider this Dahlia, Jeeves. As sound an egg as ever cursed a foxhound for chasing a rabbit, I have always considered her.* Hammar gjorde om henne från ett ägg till en karlakar! *Ta denna Dahlia till exempel. Jag har alltid ansett henne vara en riktig karlakar, en av de pålitligaste fastrar som någonsin förbannat en jakthund som tappat spåret.*

- *Then we seem to be stymied.* Golf var vid denna tid en ganska okänd sport i Sverige. 'Då tycks vi vara (för)hindrade' skulle vara en direkt översättning, men inte alls rolig. Hammar valde att, med tanke på den vanlige svenske läsaren, byta ut uttrycket helt: *Då är det kokta fläsket stekt. Klokt gjort!*

- *... if he have some chink in his armour...* Hammar valde ett roligare uttryck än 'spricka i rustningen': *... om han hade någon smutsig trasa i sin byk ...*

- *I smote the trouser leg emotionally.* Hammar konstruerade en kul adjektivform: *Jag slog mig upphetsat på mitt bebyxade ben.*

- *Put the bite on him, what?* Hammar översatte detta slanguttryck för utpressning: *Sätta tumskrubar på honom, menar ni!* Mycket bra.

Farbror Fred i(på) vårhumör (1940):

- *The boss being away, I am playing hookey at the moment.* Ordagrant handlar det om att skolka, men Hammar travesterade kul ordspråket om katten och råttorna: *Medan chefen är borta, dansar jag på bordet.*

- Pongo säger om Lady Constance: *... she is at heart a twenty-minute egg and may start functioning at any moment.* Rolig, orimlig bild: ett hårdkokt ägg börjar 'fungera'. Hammars lika orimliga precisering av hur det kan fungera gör bilden ännu roligare: *... så är hon i grund och botten ett tjugominutersägg och kan i vilket ögonblick som helst spärra ut klorna.*

Nära ögat (1941):

- *He smelt a rat.* Hammar fann ett bra motsvarande svenska uttryck, och omformulerade det på ett kul sätt: *Han vädrade en begravnen hund.*

- Plum gjorde en allusion på Bibeln (1 Kon 17) där korpar förser profeten med mat: *For Reggie Tennyson was one of those young men whom the ravens feed.* Hammar bytte ut bibelallusionen mot en allusion på ett i Sverige troligen mer känt uttryck från sagan om Schlaraffenland: *Ty Reggie Tennyson var en av dem, på vilka stekta sparvar flyger i munnen.*

- Hammar sattes på prov när Plum lekte med orden: *... couldn't play the pin in Pinafore...* Pinafore är en operett av Gilbert & Sullivan och har inget med 'pin', nål, att göra. Hammar: *... skulle inte kunna spela skon i "Askungen" en gång.* En lika kul tanke att agera sko som att agera nål, men man måste erkänna att originalet är vitsigare. Varför inte t.ex. *spela asken i Askungen?*

- I denna bok använde Hammar för första gången uttrycket *vill jag vara skapt som en nors.* Originalet är *will be vastly surprised.* Hammars version är en klar förbättring!

Pengar på banken (1942):

Ferm expedition (1942):

All right Jeeves! (1943):

- *However, too late to worry about that now.* Hammar lät Bertie använda en variant av ett svenskt idiomatiskt uttryck *Men sörjom inte den snö som föll i fjol.*

- *I am bound to say the thing seems quite simple to me.* Hammar använde ett svenskt talesätt: *Jag måste säga att allt verkar klart som korospad för mig.*

- *Tails up, Aunt Dahlia*, säger Bertie och hon svarar: *Tails up be dashed*. I Hammars version säger Bertie: *Upp med hakan faster lilla. Inte hänga läpp sådär!* Hon svarar: *Jag hänger så många läppar jag vill!* Ett roligt och Plumskt sätt att leka med ett uttryck.

- *nothing to write home about* har Hammar ersatt med det svenska uttrycket *inget att hänga i gran*.

- Bertie säger till Gussie: *I am convinced that if you take another whack at her, all will be well*. Hammar utvecklade det till: *Bättre lycka nästa gång, min gosse. Lyckan står den djävöom bi. Friskt vågat hälften vunnet. Spotta i nävarna och ta ett nytt tag*.

- *'He's tight as an owl.'* ... *'Absolutely.'* Hammars version av dessa två repliker:

- *Han är full som en kanon.* ... - *Som två kanoner.*

Guldklimpen (1944):

Får jag föreställa mr Mulliner (1945):

Mr Mulliner har ordet (1946):

Bravo Jeeves (1947):

- *I was astounded*. Hammar använde en svensk talande bild: *Jag satt som fallen från skyarna*. Minst lika bra!

- *Stap my vitals* utropar Bertie med ett slanguttryck för förvåning. Hammar hittade det svenska: *Dra mig i morrhåren*. Mycket välfunnet!

- Stilton anklagar Bertie för att ha som avsikt att ägna sig åt: *a bit of snake in the grassing*. Plum gjorde om ett substantiv till ett verb i participform. Kul! Hammar kunde också göra om substantiv till verb. Hennes tolkning är inte sämre: *att ulva i fårakläder*.

- Bertie säger: *"Well, dash it, already I am practically Uncle Percy's ewe lamb. That will make me still ewer. He will be able to deny me nothing. I shall be in a position to melt his heart ---"* Uttrycket *'ewe lamb'* är en allusion på Bibeln (2 Samuelsboken 12) och avser det en person håller allra kärast. *'Ewe'* betyder egentligen att lammet är av honkön. Att behandla *"ewe"* som ett adjektiv och komparera det är en härlig Plumska språklig lek. Hammar klarade utmaningen strålande: *Redan nu är jag praktiskt taget farbror Percys lilla ögonsten, och då kommer jag att bli ännu ögonstenigare. Han kommer inte att kunna neka mig någonting. Jag ska spela på den gamle skråpuken som på ett stränginstrument*. Sista meningen känns klart saftigare i Hammars version.

- *I suppose the bullet must be bitten*. Liknande svenska uttryck är t.ex.: *'bita i det sura äpplet'* och *'ta tjuren vid hornen'*. Hammar blandade, helt i Plums stil, både dessa uttryck med kul effekt: *Tja, jag förmodar att jag måste bita tjuren vid hornen då*.

- *I look on the entire human species with a kindly and indulgent eye*. Hammar använde ett känt citat från Bengt Lidner: *Varhelst en usling finns är han min vän, min bror, Bertie*. Plum var knappast bekant med Lidner, men allusionen är i hans anda och svenska versionen blir klart roligare än originalet!

Fullmåne (1948):**Vårkänslor (1949):****Farbror Dynamit (1950):****Alla tiders Wodehouse (1950):**

- *She has an eye like a man-eating fish, and she has got moral suasion down to a fine point.* Hammar fångade inte minst innebörden i de sista orden genom att, helt i Plums stil, lägga till en Bibel-allusion: *Hon har ögon som en späckhuggare, och hon har en vilja som kan försätta berg.*

- En viss spenderares ankomst får kasinot i Monte Carlo att *ring the joy-bells*. Hammars version tycker jag är roligare: *ringa te deum*, dvs. kalla till gudstjänst för att lovprisa Gud.

- ... *bang comes the spanner into the machinery and there you are.* Hammar är bra på att utnyttja och blanda talesätt: ... *kör det käppen i hjulet, och så står man där med lång näsa.*

- En av novellerna har originaltiteln *The Custody of the Pumpkin*. Hammar översatte inte ordagrant utan alluderade kul på Olrog: *Samling kring pumpan.*

- *Lord Emsworth examined the evening.* Hammar använde ett uttryck som blir kul i sammanhanget: *lord Emsworth började granska kvällen i sömmarna.*

- ... *that pantry which so soon would know him no more...* Hammar: ... *det rum som så snart skall upphöra att se honom mittibland sig...*

- Lady Constance samtalar med Clarence och grips av en, *feeling a recurrence of the swimming sensation.* Hammar använde ett roligare uttryck än 'gå runt i skallen': ... *greps på nytt av den där egendomliga känslan att hon fått en karusell i huvudet.*

- Lord Emsworth har glömt avslutningen på det lockrop som får alla grisar att äta.

"Yes, I can distinctly recall as much as that. Pig—Pig—"

"WHO—"

Lord Emsworth leaped in the air. It was as if an electric shock had been applied to his person.

"WHO stole my heart away?" howled the gramophone. "WHO—?"

The peace of the summer night was shattered by a triumphant shout.

"Pig-HOO-o-o-o-ey!"

Hammar översatte 'Pig-hoo-o-o-o-ey!' med 'Gris-i-hoooo!' Hon behövde alltså hitta en schlagertext som börjar med 'i ho ...' Detta klarade hon galant med en gammal Ernst Rolf-låt:

"Ja, så långt kommer jag tydligt ihåg det. Gris ... Gris..."

"I HO..."

Lord Emsworth gjorde ett krumsprång. Det var som om en elektrisk ström letts genom hans kropp.

"I HOnolulu går man klädd liksom en zulu", vrålade grammfonen.

Sommarnattens frid splittrades av ett triumferande tjut.

"Gris-i-hoooo!"

- *Freddie took his old friend's arm sympathetically...* Hammar använde knepet att göra om ett adverb till ett adjektiv: *Freddie stack en medlidsam arm under sin gamle väns...*

- *Call it six months or a year.* Hammar formulerade det roligare: *Säg sex månader eller möjligen ett halvår.*

- *You used to be one of the cheeriest bounders that ever downed a spat...* Hammar: *Förr i världen var du den gladaste lax som någonsin burit damasker...* Kul att föreställa sig en lax i damasker och en mycket plumsk formulering.

Kaka söker maka (1951):

- *A singularly fizzy bird, as a rule. In fact, taking him by and large, I should say that of all the rollicking lads at the Drones Club, Claude Cattermole Pirbright is perhaps the most rollicking, both on stage and off.* Hammar: *Som regel den gladaste lax som gått i ett par knäppkängor. Ja, jag drar mig inte för att säga att av alla Drönarklubbens muntergökar är Claude Cattermole Pirbright kanske den muntergökigaste, såväl på som utanför scenen.* Hammar gav oss nonsens som 'lax i knäppkängor' och bjöd på den språkliga uppfinningen 'muntergökigaste' dvs en egentligen orimlig superlativform av ett substantiv. Men kul är det, och helt i Plums stil. Nog är det roligare än originalet?!

- *There are few better eggs in existence than Cora ("Corky") Pirbright, with whom I have been on the meatiest of terms since the days...* Hammar bytte ut ägget mot ett hjärteress och förvrängde roligt uttrycket 'stå på god fot': *Jag känner få om ens något starkare hjärteress än Cora ("Corky") Pirbright – jag har stått på den bästa av fötter med henne ända sedan ...*

- *I can now face the future with an uplifted heart.* Hammars formulering har större lyft: *Nu kan jag se framtiden i vitögat utan att darra på manschetten.*

- *Two years in Hollywood had left her even easier to look at than when last seen around these parts.* Hammar lekte plumskt med språket och konstruerade ett eget substantiv. *De två åren i Hollywood hade gjort henne till en om möjligt större blickfångerska än när hon sist var i England.*

- *Not that you can ever tell, of course, by the outward appearance.* Hammar använde, roligare, ett talesätt: *Fast man ska aldrig döma hund efter håren förstås.*

- Plum låter Bertie i morgonstämning citera Robert Browning: *"The lark on the wing and the snail on the thorn and all that?"* Hammar alluderade i stället på två kända svenska vårsånger: 'Alla fåglar kommit ren' (svensk text troligen Alice Tegnér) och Herman Sätherbergs 'Vintern rasat ut': *Lärkan slår sin drill och i lunden dansa källorne och allt det där?* Klart lyckad svensk anpassning!

- *... the sun was high up in the sky.* Hammar: *... hade morgonstunden redan massor av guld i mund.*

- *The thing about the Woosters is that they know when to speak out and when not to speak out.* Hammar gjorde en kul variation av ett talesätt: *Det fina med oss Woosters är att vi vet när vi ska ta bladet från munnen och när det är bättre att behålla det på.*

- *... a head that stuck out at the back, indication great brain power.* Hammars formulering: *... och ett väl utvecklade bakhuvud som lät en ana oanade hjärnresurser. Att ana något oanat är kul.*

- *'Really, sir' is just as bad. What the crisis call for is a 'Gosh!' or a 'Gorblimey!'* Hammar : *Vad kriser som denna ropar till himlen efter är ett 'Kors i je!' eller ett 'Himmel och pannkaka!'* Hennes val av utrop med 'himmelsk' anknytning passar perfekt ihop med att det är himlen som anropas.

Kvällar med Mr Mulliner (1952):

- *"I mean a goof" said the girl. "A gump. A poop. A nitwit and returned empty. Your name came up the other day in the course of conversation at home, and mother said you were a vapid and irreflective guffin, totally lacking in character and purpose."* Som synes ett rikt urval av invektiv i originaltexten. Hammar lyckades få svenskan att inte alls verka fattigare än engelskan: *Jag menar att du är tom i bollen, sade flickan. Korkad, vriden, för att inte säga fnoskig. Pippi direkt. Härömdan råkade någon nämna ditt namn hemma, och mamma sa att du var en stupid och enfaldig fiant med huvudet under armen, i total avsaknad av energi och framåtanda.*

- *Manure is a sealed book to me.* Hammar valde en rolig omskrivning: *Och gödsel är som mesopotamiska för mig.*

- *The very worst sort* har i Hammars version blivit talesättet: *I de lugnaste vatten går de fulaste fiskarna.*

Svinhugg går igen (1953):

Ring på Jeeves (1954):

- *What was the use of being as pure as the driven snow, or possibly purer, if girls were going to come tinkling at you?* Plum använde ordet 'tinkle' för att beteckna en otrevlig klang i rösten. Hammar använde ordet 'undertone' och konstruerade ett verb av det: *Vad tjänade det till att vara ren som nyfallen snö eller till och med renare, om flickor i alla fall kom och undertonade åt en? Inte illa!*

- *A cat in a strange alley would have been more at its ease.* Hammar gjorde en egen allusion: *En vansinnig och av dåliga rådgivare omgiven person kunde inte ha känt sig sämre till mods. Kul om man känner till originalet ur Purres "Stilblommor och Grodor": 'Halvt vansinnig och omgiven av dåliga rådgivare, kan jag endast beklaga Erik XIV:s olyckliga öde.'*

- Sir Roderick försöker trösta Bill när Jill slagit upp förlovningen: *All cats are grey in the dark.* Hammar alluderade på Tegnér's Frithiofs Saga: *Mister du en står dig tusende åter. I mitt tycke klart bättre än originalet.*

Jeeves och feodalandan (1955):

- Jeeves beskrivs som: *this right-hand man.* Hammar förbättrade detta till: *denne högraste av högerhänder.*

- *Bones of contention pop up and start turning handspings.* Kul original att "stridsäpplen" slår handvolter, men Hammars formulering med förvrängning av talesättet att ha en gås oplockad med någon är minst lika rolig: *Oplockade gäss dyker upp och börjar slå kullerbyttor.*

- "Did you drink anything?" "The merest sip." And smoke?" The merest cigar." Hammar komparerade friskt ett oböjligt ord med kul effekt: "Drack du något?" "Ett enda litet glas." "Rökte du?" "En ännu endare liten cigarr."

- *he has tended to docket me as a snake in the grass that can do with a lot of watching.* I Hammars version: allt tyder på att han betraktar mig som en av de ulvigaste ulvar i fårakläder som någonsin gått i ett par skor. Att byta ut ormen mot ulven är inte bokstavstroget, men troget mot innebörden. Hammars uppfinning av superlativet 'ulvigaste' i kombination med bilden av en ulv i skor är för mig helt i Plums stil, bara ännu roligare än originalet, även om Hammar tappade bort behovet av övervakning.

- Plum kombinerar två uttryck: "Nothing to do but keep the chin up and the upper lip as stiff as can be managed." Hammar kombinerade också två talesätt på ett minst lika kul sätt: "Återstår inget annat än att bita hop tänderna i det sura äpplet så gott man kan."

- *I had slept but fitfully on the plank bed...* blir i Hammars tolkning: *Jag hade inte fått mig mer än ett par blundrar på den plankbädd...* Kul både med sammanblandningen av orden 'blund' och blunder' och dessutom pluralformen.

- *I don't suppose I have ever come closer in my life to say 'Violá!'* (Det står faktiskt *Violá*, inte *Voilá* i originalet!) I Hammars svenska version: *Jag tror inte att jag någonsin varit på vippnare att säga "Violá!".* 'Varit på vippnare' låter för mig typiskt Wodehouse, men det är Hammars formulering. Hon tolkade uppenbarligen 'Viola' som ett medvetet skämt av Plum.

- *It was as if a great weight had been rolled off the soul.* Denna bild har Hammar ytterligare förbättrat och låtit själen få kroppliga egenskaper: *Det var som om en tung sten hade vältrats från min själs bröst.*

- *Our relations had always been chummy to the last drop.* Att kombinera 'to the last drop' med 'chummy' är kul. Hammars återanvände sitt uttryck: *Vi har alltid stått på den bästa av fötter med varandra.*

- *It was getting on for the quiet eveningfall.* Hammar: *Den milda skymningen var just i farten med att falla ...* Är inte Hammars skymning 'i farten' en noslängd före?

- Uttrycket *a rift within the lute* använder Plum ofta och det är dubbeltydigt. Det som vanligen avses är en spricka i instrumentet (allusion på Tennyson), men ordet 'lute' kan också avse tätningssmassa som används t.ex. för att täta rörskarvar och uttrycket då innebära att fogen inte håller tätt. En idiomatisk ordbok anger som svensk motsvarighet till denna bild: *en fnurra på tråden*. Hammar valde dock ett annat svenskt uttryck: *smolk i mjölken*. Plum skriver: *According to Percy, the lute is not the lute it was* och Hammar formulerade det: *Enligt Percy formligen vimlar mjölken er emellan av smolkar*. Jag tycker detta är en underbar lek med ord, roligare än originalet, och den känns helt i Plums anda. I **Cocktaildags** använde Plum samma uttryck men utnyttjade då den bokstavliga, musikaliska tolkningen (med en tydlig allusion på Tennyson i sista meningen) : *Something of a rift within the lute, I gather, and you know what happens when rifts get into lutes. By and by they make the music mute and ever widening slowly silence all.* Hammar valde här *lutan*, behöll allusionen och översatte mycket troget originalet: *En spricka i lut, har jag tyckt mig märka, och du vet hur det går när lutor får sig en spricka. Som sprickan vidgas blir musiken stum och tonar långsamt bort i tystnad.*

- *'He cometh not', he would say, no doubt grinding his teeth, and a fat lot of good that would do him.* Detta blev i Hammars tolkning, med en blinkning åt Tegnér's Frithiofs saga: *'Det dagas ren och Bertram synes icke', skulle han säga och kanske gnissla en tand eller två, och fy farao! så rätt det skulle vara åt*

honom. Absolut inte mindre roligt! Litterära allusioner är helt i Plums stil, även om han knappast var bekant med Tegnér. Uttrycket att 'gnissla en tand eller två' är ju roligare än att bara 'gnissla tänderna'. Stilbrytningen mellan det litterära språket i början och talspråket/slangen i slutet av meningen är också underbar i båda versionerna.

- *A man that has broken off his engagement doesn't go to the country house where he knows the girl to be.* Hammar: *En man som har slagit upp sin förlovnings reser inte till det ställe på landet, där han vet att hans uppslagna fästmö vistas.* Att använda epitetet uppslagen om en förlovnings är ju vanligt, men att använda det om fästmön är kreativt. Ännu ett exempel på att Hammar använder språkliga konstgrepp i Plums stil, även när han inte själv gör det.

- *This abrupt announcement of my betrothal to a girl of whom I took the gravest view...* Hammar leker på ett roligt sätt med den svenska grammatiken: *Detta oväntade tillkännagivande av min förlovnings med en av de räddaste flickor jag var för...*

- *Nor, for the matter of that, did he address anyone.* Hammar använde ett svenskt slanguttryck: *Inte för att han sade flasklock till någon annan heller för den delen.*

- En obetalbar formulering av Wodehouse: *If butlers but in while they are in the process of trying to ascertain the colour of some acquaintance's insides, the Cheesewrights cheese it.* Hur i all världen ska man översätta t.ex. den lekfulla allitterationen i slutet? Hammar gjorde en omskrivning och lyckades mycket bra: *Om betjänter betjäntar in för att kisa på en Cheesewright just som han ämnar ta reda på färgen av en bekants inälvor, så är denne Cheesewright inte betjänt därmed. Han hejdar sig i sin verksamhet.* Allitterationen kisa/Cheesewright och utnyttjande av ordet betjänt i olika betydelser, också som verb(!), är suveränt! Innebörden är trogen originalet.

- *Lots hustru kunde inte ha varit saltstodigare* är i mitt tycke klart roligare än *Lot's wife couldn't have been stiffer.* Ett egenhändigt konstruerat adjektiv som hon dessutom komparerade.

- Ett av Plums favorituttryck, *with his hair in a braid*, har jag behandlat i en annan artikel på denna hemsida. Uttrycket finns också i denna bok: *'Here I am' I responded, 'with my hair in a braid and ready to the last button.'* Hammar översatte: *'Ja jag är här' svarade jag sanningsenligt. 'Med håret vattkammat och flätat och redo till sista västknappen.'* Uttrycket handlar egentligen inte alls om frisyr. Enligt Murphy så är det en allusion på att de gamla spartanerna flätade sitt hår som förberedelse till strid. Innebörden är alltså att man är förberedd. Hammars uttryck med vattkamning är roligt men saknar allusion till spartanerna. Tillägget av ordet *sanningsenligt* är bra!

- I en tredje artikel på hemsidan behandlas nonsensutropet *Lord love a duck!* som Wodehouse ofta använde. Detta är ett bra exempel på en rolig formulering som inte går att översätta rakt. Det förekommer tre gånger i denna bok. Bertie använder det en gång i verbform: *I Lord-love-a-duck-ed impatiently.* Hammar: *Jag smällde otåligt med tungan.* Andra gången översatte Hammar: *Djäklar i det snuset!* och den tredje gången: *Herre du min skapare.* Jag måste erkänna att jag inte tycker att någon av dessa tre tolkningar är i klass med originalets nonsens. I andra böcker har Hammar använt andra översättningar och den i mitt tycke roligaste versionen är *Ryck mig i svansen!* från **När Jeeves är borta**. Det är en fri tolkning, men det är nonsens på samma nivå som originalet.

Fransysk visit (1956):

- *I never met a Frenchman yet who had all his marbles.* Detta är ett slanguttryck för att inte vara riktigt klok, 'inte ha alla hästar hemma'. Hammar valde i stället uttrycket 'att ha en skruv lös', men

förvrängde det roligt: *Jag har ännu aldrig träffat en fransman med alla skruvar i behåll.* I **Cocktaildags** och i **En pelikan på Blandings** översatte Hammar samma originaluttryck med: *han har tomtar på loftet.* Jag gillar nog bäst Hammars specialskruvade variant.

- I denna bok fick Hammar en annan verklig utmaning när Plum gjorde en engelsk ljudtolkning av det franska uttrycket 'Je ne sais quoi': *Journey say quar. He's got journey say quar.* Alla orden i den engelska varianten existerar ju. ('Quar' kan betyda kvartal, men också 1£.) Hammar kommer fram till: *Gör-ni-sej-koar. Han har gör-ni-sej-koar.* Det är ett hyfsat försök, men ordet 'koar' finns inte i SAOL. Kanske hade 'gör-ni-sej-kvar' varit ett snäpp bättre?

- Det ömma smeknamnet *baa-lamb* översatte Hammar med *ljuvlig liten änglagris.* Rätt kul!

Rävspel (1957):

Den oefterhärmlige Jeeves (1960) Vissa kapitel kom först i antologin **Alla tiders Wodehouse (1950)** resten i antologin **Den outhärlige Jeeves (1957):**

- *...when the doctor put him in shape.* Ganska prosaiskt. Hammar var mer skämtsam ... *när doktorn satt hans fot på fötter.*

- Bertie om Renville: *.. is a fairly nifty spot where a chappie without encumbrances in the shape of aunts might spend a somewhat genial week or so.* Hammar använde uttrycket 'black om foten' och förvrängde det kul, samt använde en rolig ordföljd: *... är ett ganska trevligt ställe, där en kille utan blackar i form av fastrar om fötterna mycket väl kan tillbringa en eller annan vecka.*

- *unpleasantness in the home* blev i Hammar s version: *husliga fnurror på tråden.*

- Ett till exempel där Hammar gav ett ting en mänsklig egenskap: *"The girl, who had been standing by biting her handkerchief..." "Flickan, som hade stått och tuggat på en febril näsduk ..."*

- Adjektivet *overwrought* har Hammar översatt med ett kul bildligt uttryck: *vimsig i plymen.*

- Jeeves säger: *"It should have that effect, sir."* Hammars formulering känns för mig ännu mer typisk Jeevesk: *"Möjligheten härför ter sig inte alltför orimlig, sir."*

- *I brooded like the dickens.* Hammar: *Jag ruvade som en förbaskad höna på den.*

- Bertie hälsar Roderick Glossop med ett glatt *"What Ho! What Ho! What Ho!"* precis på det lättsinniga sätt som han blivit tillhållen att undvika till denne allvarstygnde person. Hammar översatte: *"Hej hopp i lingonskogen! Ta en stol och sitt i soffan!"* Tonen är alldeles rätt.

- *This suggestion didn't seem to please the old boy. (dvs Roderick Glossop)* Hammar: *Mitt förslag tycktes inte passa det gamla rivjärnet.*

- *... for it so happened that there was a slight estrangement, a touch of coldness, a bit of a row in other words, between us at the moment...* Plum låter Bertie blanda orden *estrangement* och *a touch of coldness*, som nästan har en diplomatisk ton, med det närmast slangartade *a bit of a row*. Hammar tog fasta på Berties fäbles för slang. Hon använde två all dagliga uttryck som hon förvrängde roligt : *... för*

det slumpade sig nämligen så att det rånade lite spända fötter och oplockade gäss mellan oss just då... Hon missade stilbrytningen, men är rolig.

- "Jeeves," I said, as he drifted in, "rally round." "Sir?" "Stand by. We want your advice." Hammar gav sin tolkning en militär/marin touch, som känns helt i Plums stil: "Jeeves", sade jag när han flöt in, "ställ upp avdelningen." "Sir?" "Manna reling. Vi behöver ert råd."

Förträffligt Jeeves! (ingår i antologin **Den outhärlige Jeeves**) (1957):

- Bingos påstående: *And it is vital that I am not shot out!* har i Hammars version blivit: *Och att få avsked på grått papper skulle vara döden i grytan för mig.* Klart mer drastiskt.

- *These are deep waters, Jeeves.* I stället för 'på djupt vatten' så använde Hammar: *Här ligger en hund begraven, Jeeves.* Inte så dumt!

- *I lay beneath the surface for another few minutes* gjorde Hammar om till: *Jag lekte med en förströdd toål ett par minuter till.* Ännu en kul egen tillämpning i Plums efterföljd att förse ting med personliga egenskaper.

- *It will mean that Mrs. Little will get the goods on Mr. Little to an extent to which, though only a bachelor myself, I should say that no wife ought to get the goods on her husband if the proper give and take of married life — what you might call the essential balance, as it were — is to be preserved.* 'To get the goods on' är slang för att få konkreta bevis för något fuffens. Hammars version är minst lika rolig: *Följden blir att mrs Little kommer att få tidernas tumme i ögat på mr Little, en sak som jag — ehuru själv ungar — inte anser att någon hustru bör ha på sin man. Dyliga tummar äventyrar det äktenskapliga livets sanna giva-och-taga — rubbar den livsviktiga balansen skulle man kunna säga.*

- ... *Sippy had been a cheery cove...* Hammar använde ett gammalt svenskt uttryck: *... hade Sippy varit den gladaste bland laxar...*

- ... *so, shelving my own worries for a while...* Här alluderade Hammar på en välkänd schlager som Ernst Rolf gjort populär. ... *varför jag lade mina sorger i en gammal säck ...* Helt i Plums stil, men roligare än originalet.

- Hammar gör emellanåt ganska fria tolkningar, men som är roliga och, i mitt tycke, helt i Plums stil.: ... *Do you remember a year or so ago the occasion when my Aunt Agatha accused the maid at that French hotel of pinching her pearls, only to discover that they were still in her drawer?"* I Hammars version: *Kommer ni ihåg för ett år sen eller så, när faster Agatha beskyllde kammarsnärtan på det där franska hotellet för att ha lagt vantarna på hennes pärlor bara för att strax efteråt upptäcka att hon var ute i det ogjordaste av väder?"* I den sista satsen böjde hon ett egentligen oböjligt ord. Kul effekt.

- "Jeeves," I said when I got home, "surge around!" översatte Hammar med ett lyckat lån från Olrog: "Jeeves", sade jag när jag kom hem. "Samling kring pumpen!"

- Här finns en rolig variant av uttrycket 'stå på god fot': *Hela den veckan stod vi på ganska spända fötter med varandra.* Originalet är helt enkelt: *Relations continued pretty fairly strained all through the rest of the week.*

- En av Plus många underbara liknelser: *She seemed to me a good deal like what Cleopatra would have been after going in too freely for the starches and cereals.* Hammars formulering är minst lika rolig: *En Cleopatra som hade slutat räkna kalorier om ni förstår vad jag menar.*

- *"What do you mean, he's an ass?" said Aunt Dahlia hotly. "I think it's the greatest scheme I ever heard."* I Hammars Plum-värld kan vad som helst gå i knäppkängor: *"En åsna? Vad farao menar du Bertie?" sade faster Dahlia hetsigt. "Jag tycker det är den snillrikaste planen som nånsin gått i ett par knäppkängor."*

- ... *when my Aunt Agatha is perturbed heroes dive down drain-pipes to get out of her way.* Hammar ändrade dyket till klättring med ett roligt tillägg (som Plum tidigare använt om flykt upp i träd): *när faster Agatha är altererad som fan, klättrar hjältar uppför stuprännor och drar upp dem efter sig.*

- Plum skriver om faster Dahlia: *she goggled.* Hammar utvecklade, helt i Plums stil, detta gloende till det roligare: *Hon avfytrade en blick som kom mig att krulla ihop mig i kanterna.*

- ... *was vastly mistaken* är en av de fraser som Hammar översatt med 'så vill jag vara skapt som en nors'. I detta fall valde hon istället: *så högg Mrs Bingo i sten.* Också kul.

- *By the time Jeeves came in with the cocktails, I was feeling pretty low.* Hammar formulerade om det fritt, drastiskt och Plumskt: *När Jeeves kom in med cocktailbrickan, trängdes mitt livsmod med hålfotsinläggen.*

- *I was more or less aghast* översatte Hammar med en lek med en känd fras: *Jag vet mig sällan ha känt mig slagnare till slant.*

- *Feelings between the two villages undoubtedly ran high, as they say.* Hammars använde igen en variant av uttrycket 'att ha en gås oplockad': *De båda byarna tycktes ha myriader av oplockade gäss med varandra.*

Skrattgas (1958):

Cocktaildags (1959):

- *Bright eyes, rosy cheeks, and the sap rising strongly in my veins ...* har i Hammars version blivit: *Piggare än ett dussin mörtar med rosor på kinden och solsken i blick! Saven stiger likt en vårflod i mina ådror ...* Tänk dig mörtar med rosor på kinden! Åter har Hammar (med hjälp av Alice Tegnér) åstadkommit en formulering som är roligare än originalet, men ändå är helt i Plums anda.

- *Still, as the old saying goes, half a brother is better than no bread.* Plum gör på sitt eget vis om ordspråket 'half a loaf is better than none' och utnyttjar ordlikheten mellan 'bread' och 'brother'. Hur ska man kunna översätta denna lek med ord? Hammar utnyttjade ett svenskt ordstäv och gjorde om det på ett mycket kul sätt: *Men som det gamla ordstävet så vist säger: bättre en halvbror i handen än tio helbröder i skogen.*

- Hammar använde det svenska uttrycket: *inte så puckelryggig* när originaltexten är det betydligt mer slätstrukna: *pretty good.*

- Albert Peasemarch utbrister i ett kul utrop: *Cor lumme, stone the crows!* Plum kombinerade här två slangfraser, båda uttryck för överraskning. De två första orden är egentligen en förvrängning av

'Lord love me', medan det andra uttrycket har oklart ursprung. Hammar valde att ersätta dem båda med det svenska *Dra mig baklänges på en lång stång!* Det är ett välfunnet, kul svenskt uttryck för ytterlig förvåning. Senare i boken återkommer Plum till uttrycket och låter lord Ickenham kommentera de svårtolkade sista tre orden: *I must remember, by the way, to ask Albert Peasemarch what the meaning of the expression is. What crows? And why stone them? I have met men who, when moved, have said 'Cor chase my Aunt Fanny up a gum tree', which seems to me equally cryptic.* Hammar sattes på ett ordentligt prov när Plum tar in ännu ett uttryck som inte kan översättas rakt av, men hon löste det fint: *Apropå det så får jag inte glömma att fråga Albert Peasemarch vad det där uttrycket egentligen betyder. Varför baklänges? Och varför just på en lång stång? Jag har stött på människor i min dar som i stunder av upphetsning har utbrustit: 'Nä dra på trissor och kom igen på hjul!' vilket i mina öron låter lika gåtfullt. I mitt tycke är båda versionerna mycket roliga. Hammar använde samma översättning av uttrycket också i **Sängfösare** året efter.*

- *A fat lot of good saying that* har Hammar tolkat med: *Det är ingen konst att säga tulipanaros, men gör det.*

- *Dash my buttons* är egentligen en mild svordom. Hammar valde uttrycket: *Ryck mig i soansen.*

Sängfösare (1960):

- *The brow was furrowed and the spirits low.* Hammar har försett livsandarna med en virtuell svans: *Min panna var rynkad och mina livsandar slokade med soansen. Klart roligare, och helt i Plums anda!*

- *The sky was blue, but he was bluer.* Hammar översatte fyndigt: *Himlen var blå, men han såg allt i svart.*

- *It was a situation well calculated to nonplus the keenest-witted.* Hammar blandade bilder kul och försåg hjärnan med en haka: *Det var en situation som skulle ha kunnat få den skarpaste hjärna att tappa hakan.*

- *... sweet girls and the apple of my eye, and the apple of the lot is Myrtle.* Kul ordkonstruktion av Plum som Hammar hanterade kreativt: *allesamman snälla och rara flickor och mina ögonstenar, och den ögonstenigaste av dom är Myrtle.*

När Jeeves är borta (1961):

- *"Bertram Wooster's residence," I said, having connected with the instrument.* Hammar ordvitsar: *"Bertram Woosters residens", sade jag efter att ha avlurat apparaten.*

- *"I know who you mean. Looks like Jack Dempsey" "That's right. Far more indeed than Jack Dempsey does."* Kul tanke och Hammar lade till en egen komparation: *"Jag vet vem du menar. Lik Jack Dempsey." "Mycket likare."*

- *... every little bit added to what you've got makes just a little bit more.* Hammar använde ett svenskt talesätt: *... varje litet strå, draget till stacken, gör ännu ett litet strå till stacken.*

- *"A tough egg, I gather." "One of the toughest."* Hammar: *"Ett hårdkokt ägg har jag tyckt mig förstå av dina skildringar." "Det hårdkoktaste som nånsin gått i ett par knäppkängor." Knäppkängorna återanvänds.*

- *Bertram Wooster is not a babbler. No speller of the beans he.* Hammar förvrängde kul svenska uttryck: *Bertram Wooster är ingen skvallrare ur skolor, ingen pratare bredvid munnar.*
- *novel of suspense* översatte Hammar med ett eget uppfunnet kul ord: *gåshudare.*
- *I'm going to wire her to ring me up tomorrow without fail, so I can apprise her of what's going on in this joint.* Hammar förvrängde åter ett svenskt uttryck: *jag tanker telegrafera och be henne ringa mig i morgon bitti, så att jag kan meddela henne vilka ugglor som anas i den här mossen.* Klart rolig formulering.
- *... and an excellent thing of course from the point of view of a dog who liked getting around and seeing the sights.* Hammar har försett hunden med vingar: *... givetvis ett förträffligt sådant, sett ur en hunds synvinkel – nota bene en hunds som älskade att få luft under vingarna och se på utsikter.*
- *He resents my constant presence.* Hammar formulerade det roligare i mitt tycke: *Min ständiga närvaro faller honom inte på läppen.*
- Bertie använder slang: *... is foggy between the ears.* Hammars version är : *... har ding i melonen.* Inte så dumt.
- *"... that the greatest care must be exercised to prevent Mr and Mrs Cream taking –" "Umbrage?"* Hammar passade på att vitsa med innebörden av namnet: *"... att ingen möda fick lämnas ospard för att förebygga att mr och mrs Cream..." "... surnade?"* Klart kul!
- *It would stir them up like an egg whisk.* Hammar formulerade en annan kul liknelse: *De skulle rasa som en lavin i Schweiz.*
- Bertie påstår om katten Augustus: *He hasn't caught a mouse since he was a slip of a kitten.* Hammar nöjde sig inte med t.ex. 'en ynka kattunge' utan valde: *Han har inte fångat en mus sedan han gick i kortbyxor.* Inte dumt och klart i Plums stil.
- Kipper säger om Willie: *... as nutty as av fruit cake.* Hammar lät det bli: *vridnare än en korkskruv.* Man kan ibland undra varifrån Hammar får sina uttryck. Men kul är det.
- I denna bok har Hammar översatt utropet *Lord love a duck!* med: *Ryck mig i svansen!* En av hennes bästa tolkningar av detta uttryck. Se även min artikel om *Lord love a duck!* på denna hemsida.
- *... here was Kipper more than hinting that he had a story to relate which would deepen the general feeling that things were hotting up.* Hammar förvrängde kul ett gammalt uttryck: *Och här kom nu Kipper och mer än antydde att ännu en katt hade börjat osa.*
- *"I couldn't get a word in edgeways." "One can't sometimes."* Hammar använde ett helt adekvat svenskt uttryck i första meningen och vred sedan till det kul i den andra: *"Jag fick inte en syl i vädret." "Sylar är ofta svåra att få i vädret."* Klart roligare än originalet.
- *Ah, yes. Kipper has what it takes, all right.* Hammar valde att inte direktöversätta utan att använda ett kul svenskt uttryck med samma innebörd: *Jaså. Ja, Kipper är inte tappad bakom en vagn.*
- *... we're stymied good and proper with no hope of finding the formula.* Se kommentaren om ordet 'stymied' på sid 4. Hammars omskrivning här: *man har fastnat på flugpappret och har inte skuggan av en chans att slippa loss.* Inte illa.

- *He would hang up haughtily.* Hammar använde det roliga, typiskt Plumska knepet att ge ett ting en personlig egenskap: *Han skulle lägga på en högdragen lur.*

Sköna juveler (1962):

Alltid till er tjänst (1963):

Upp med hakan, Jeeves (1964):

- Precis på samma sätt som Hammar ett flertal gånger leker med uttrycket 'på god fot' så lekte hon här med uttrycket 'i öppen dag': *Orsaken till denna min fryntliga inställning till proteiner och kolhydrater låg i den öppnaste av dagar.* Originalen är: *The reason for this improved outlook on proteins and carbohydrates is not far to seek.*

- ... *for whereas Roderick Spode went about seeking whom he might devour and was a consistent danger to pedestrians and traffic ...* har i Hammars tolkning fått lydelsen: ... *för medan Roderick Spode går omkring som ett rytande lejon och söker vem han uppsluka månde... .* Faran för allmänheten i form av fotgängare och trafik har hon valt bort, men i stället gett läsaren en tydligare allusion på det rytande lejonet från Ordspråksboken i Bibeln.

- *She is, in short, about as loony as a young shrimp as ever wore a wind-swept hair-do.* Hammars formulering: *Hon är kort sagt den galnaste panna som nånsin gått omkring i knäppkängor.* Den roliga oortodoxa böjningen av uttrycket 'galenpanna' är helt i Plums anda!

- ... *the Woosters are sticklers for seemliness.* Hammar: ... *vi Woosters är stora hållare på det passande.* Att göra om verbet hålla till substantivet hållare för att beteckna en person är rätt kul.

- ... *it was in no sunny spirit that he was regarding Bertram.* Hammar alluderade åter på vår egen Alice Tegnér: *till och med en blind hade kunnat se att det inte var med solsken i blick han betraktade Bertram.*

- Wooster faller Spode i talet och försöker avsluta hans fraser, men hans försök faller inte Spode på läppen:

"Though stunned, I kept — "

" A stiff upper lip?"

"— my feelings to myself. I sat — "

"Like a Patience on a monument."

" — tight, ..."

Hammar hittade passande svenska fraser och resultatet blev:

"Trots min förtviolan höll jag ..."

"God min i elakt spel?"

"... inne med mina känslor. Jag bet ..."

"I det sura äpplet?"

"... ihop tänderna ..."

Woosters 'patience on a monument' (med den felaktigt tillagda obestämda artikeln) är en allusion på Shakespeares trettondagsafton. Detta har Hammar inte lyckats återge, men annars lyckas hon bra!

- *The best I could say was that I hadn't thought of it, and he sniffed a nasty sniff, as much as to suggest that I was just the sort of dead-from-the-neck-up-dumb-brick who wouldn't have thought of it.* Hammar: ... det enda jag kunde komma på var att jag inte tänkt på det i hastigheten, varpå han fnös som för att antyda att jag var just den sortens hundraprocentiga jubelidiot som inte tänker på saker och ting i hastigheter. Tolkningen är kul och Hammar gav en extra knorr med pluralformen på sista ordet.

- *Mr Travers writhed like an egg whisk.* Plum använde åter liknelsen med en äggvisp. Hammar översatte uttrycket på olika sätt. Här är det kanske roligaste: *mr Travers vred sig som en mask med nageltrång.*

- *You can't judge goofs like Madeline Bassett by ordinary standards.* Hammar lekte åter på Plums vis med svenska uttryck: *Våp, som Madeline Bassett kan man sällan skära över den vanliga lilla kammen.*

- Bertie klagar: *My name is already mud, and the men up top will never think of looking further for the guilty party.* Hammar tog sig friheten att lägga till några repliker:

"Jag är redan förut varg i ... Vad är det nu vargar är i, Jeeves?"

"Veum, sir."

"Verkligen? Nåja, låt gå för det då. Jag är redan förut varg i veum här i huset, och högsta ledningen kommer inte ens att besvära sig med att leta efter fler misstänkta."

Man kan fundera över hur stora friheter en översättare får ta sig. Denna ordväxling finns onekligen inte i Plums original, men den är likaså onekligen i Plums anda, och den är roande. Jag tycker inte att en tolkning måste vara bokstavstrogen. Innebörden och andan är viktigare, och jag köper därför hennes version.

- *I've sometimes felt that he must dematerialize himself, like those fellows in India – fakirs, I think they're called – who fade into thin air in Bombay and turn up five minutes later in Calcutta or points west with all the parts reassembled.* Hammars version: *Jag har ibland tänkt på att Jeeves måste dematerialiseras och materialiseras precis som de där gossarna i Indien – fakirer, tror jag de kallas – som går upp i rök i Bombay och förtätas fem minuter senare i Calcutta eller någon lika avlägsen annan stans utan att så mycket som en tå har förkommit på vägen.* Hammars exempel på en kroppdel som inte saknas är inte ordagrann, men kul. Hennes svenska formuleringar är också kul. OBS tudelningen av 'annanstans'. Man kan ju undra varför hon inte framhävde detta ytterligare genom att skriva 'någon annan lika avlägsen stans'?

- *Filled with the milk of human kindness so nearly to the brim...* Hammars konstruerade en egen pluralform av ett ord som är en Bibelallusion: *Han var så bräddful av kärlek till sina nästor...* Kul!

- *... that Bertram Wooster is a man who knows how to keep the chin up and the upper lip stiff, no matter how rough the going may be.* Hammar lade in sina egna verbformer: *... att Bertram Wooster är en man som högbär huvudet och uppar med hakan, hur grov sjön än är.*

- *I've always been what you might call allergic to old folk songs, and the older they are, the more I dislike them.* Hammar roade oss med att komparera 'allergisk': *Jag har alltid varit allergisk mot gamla folkvisor – ju äldre desto allergiskare.*

Infrusna tillgångar (1965):

Galahad på Blandings (1966):

- En ordväxling mellan Tipton Plimsoll och en polis i häktet: *"Can you beat that for irony?" The policeman said he was unable to, but seemed to see no cause for despair.* I Hammars tolkning: *"Om inte det kan kallas ödets ironi så vill jag vara skapt som en nors."* Konstapeln sade att en nors var precis vad han ville vara skapt som också men tillade att han inte såg någon anledning att kasta yxan i sjön. Här tycker jag Hammar åstadkom tre klara förbättringar: 1) tillägget av norsen i första meningen, 2) ännu roligare är norsens återkomst med omvänd ordföljd i den andra och 3) tillägget av bilden med yxan. Hammars formuleringar är fria, roliga och helt i mästarsens stil.

- *"What malarkey people talk about the New York police being brutal," He said. "Brutal, my left eyeball. I never met a sweeter guy, did you?" "Never". 'Talk malarkey' skulle kunna översatts med 'prata nonsens' eller ev. 'prata skit' men Hammar valde ett roligare uttryck: "Det där pratet om att New York-polisen ska vara så brutal är rena persiljan," sade han. "Brutal – sällan heller! Jag har då aldrig träffat en hyggligare prick, har du?" "Den hyggligaste prick som nånsin gått i ett par skor." "my left eyeball" är onekligen svåröversatt och 'sällan heller' känns lite väl tamt. Men den sista meningen är klart roligare än originalets lakoniska 'never'.*

- *"Were you ever in love, Gally?" "Very seldom out of it." Hammar: "Har du nånsin varit kär, Gally?" "I min ungdom var jag sällan okär."* Båda versionerna är mycket roliga!

- *... or, as they were more inclined to put it, of making a pest of himself by meddling in other peoples affairs, but in this case he felt that he had meddled to good purpose.* Hammar: *eller som de brukade uttrycka det: lägga sin näsa i blöt, men i det här fallet ansåg han sig ha lagt den i en synnerligen lovvärd blöt.* Underbart formulerat!

- *It was now getting on for the hour of the evening cocktail and a man less dedicated than Gally to the service of his fellows might have given up the idea of interviewing Tipton on Wilfred Allsop's behalf and hurried indoors.* Hammar: *Det började lida mot cocktaildags, och en man mindre inställd än Gally på att bistå nästor i nöd skulle antagligen ha gett upp tanken på att tala med Tiptonar om Allsopar och skyndat cocktailvart.* Hammar återanvände ordet 'nästor'. Ordet 'cocktailvart' är Hammars uppfinning, helt i Plums stil.

- I denna bok finns ett fint exempel på hur Hammar hanterar en engelsk ordlek i originalet: *Let the bishops bish elsewhere and take the assistant clergy with them.* Hammar översatte: *Låt bisparna bispa för någon annan och klockarna klocka bäst de gitter.* Verbet 'bish' är Plums egen konstruktion för att beteckna vad bishops har för sig och Hammars 'bispa' är en utmärkt försvenskning. Men, ordet 'bish' är också ett engelskt slangord, ett substantiv som betyder ungefär 'misstag'. Så i Plums original finns en dubbeltydighet, dels att verbet syftar för vad bishops har för sig, dels att detta ord är kopplat till att begå misstag. Denna dubbeltydighet har Hammar förståeligt nog inte lyckats hitta någon svensk motsvarighet till. Men, Hammar kompenserar oss med en ny rolighet genom att låta originalets hjälppräster bli klockare som ägnar sig åt att 'klocka'.

Ett upp för Cuthbert (1967):

- Ur det kända förordet: *... the Pacific was open for being stared at about that time, and I can see no reason why Cortez should not have had a look at it as well.* Hammars formulering: *... så fanns det väl ingenting som hindrade Stilla havet från att bli skådat ut över av vem som ville, och jag kan inte se någon anledning varför inte Cortez skulle ha kastat ett getöga på det, han med.* Hammars satskonstruktion, med 'Stilla havet' som subjekt som inte kan 'hindras' är underbart rolig!

- *But she must have been attractive, for there can be no doubt of the earnestness with which both Peter and James fell in love with her.* Hammar bildade egna roliga ord då det passande: *Emellertid måste hon ha varit tilldragande, ty intet tvivel kan råda om den upp-över-öronen-het, med vilken Peter och James förälskade sig i henne.*

- Plums rimmar på en flickas namn: ... *he realized that "Grace" rhymes with "face"...* Hur skulle Hammar hitta ett passande rim på "Grace"? Hon löste problemet elegant: ... *hade det slagit honom att "Grace" uttalat på franska rimmade på "extas"...*

Sammelsurium (1968):

- ... *look simply terrible.* Hammar: ... *se ut så de kan skrämma hästar i sken.*

- *Whatever excesses she might commit in England ...* Hammar: *Vilka skaklar hon än skulle finna för gott att hoppa över i England...*

- *But you see what's happened now.* Hammar konstaterade enkelt: *Men nu är det kokta fläsket stekt.*

Brukar betjänter begå bankrån? (1969):

- *Hers, though pleasant, was definitely not the face that launched a thousand ships ...* Denna allusion på Sköna Helena och grekerna ersatte Hammar med en i Sverige måhända mer känd allusion på klassikern Johan Henric Kellgren: *Hon såg rar ut, men någon ren och himmelsk urbild av skönhet och behagen gav hon definitivt inte ...*

- Betjänten/gangstern Appleby vill dra sig tillbaka vilket kommenteras med citat av Samuel Woodworth: *How dear to my heart are the scenes of my childhood.* Hammar bytte elegant ut Woodworth mot en roligt förvrängd Verner von Heidenstam: *Jag längtar stenarna där barn jag stal.*

En pelikan på Blandings (1970):

- *Today, moreover, he was loving everybody.* För att tolka Gallys känslor återanvände Hammar citatet från Bengt Lidner i **Bravo Jeeves**: *Lägg därtill att Gally denna dag kände det som om varhelst en usling fanns, så var denne u. hans vän hans bror.*

- Connie filosoferar om Clarence: *He was amiable, he was clean, sober and obedient, but the marbles in his possession were virtually nonexistent.* Hammars formulering är fullt i klass med originalet: *Han var snäll, han var proper, nykter och skötsam men vad han hade på loftet var obestriddligen tomtar.* Ordföljden i den sista satsen är underbar.

- Lite senare återkommer uttrycket: *Of course, it might be that the administrations of this Mr. Halliday would effect an improvement, bringing his stock of marbels up to a passable level, ...* Hammar höll stilen: *Naturligtvis kunde det hända att mr Hallidays behandling skulle leda till en förbättring och minska antalet tomtar på hans loft, ...*

- Gally berättar om ett gräl om abessinska kyrkan: *Dunstable maintained that those claims were perfectly justified, and your father said that the church of Abyssinia was talking through its hat...* Hammars tolkning är inte ordagrann, men roligare: *Dunstable hävdade att abessinska kyrkans anspråk*

var de rättmätigaste som nånsin gått i ett par skor, varpå din far genmälde att abessinska kyrkan pratade i nattmössan.

- 'And the Duke won't give the green light?' 'Not unless I can find some way of making him.' Hammars version av dialogen är i mitt tycke roligare: "Och hertigen sätter sig på bakhasorna?" "Ja, och allt hopp är ute om jag inte kan hitta på ett sätt att få honom att o-sätta sig på dem."

Flickan i blått (1971):

- ... *the cop's chimney* blev i Hammars version: *den poliskonstapliga skorstenen*.

- *Cheer up, Crips, and keep smiling*. Hammar använde sig av en formulering från en känd svensk barnvisa: *Gaska upp dig, Crips, och sudda bort din sura min. Kul!*

- *How true is the old saying, attributed to Pliny the Elder, that a man who lets himself get above himself is simply asking for it...* Hammar lät Plinius mynta ett svenskt ordspråk: *Hur sant är inte det gamla ordstävvet, tillskrivet Plinius den äldre, att en man som ropar hej innan han är över bäcken får skylla sig själv...*

- *It involved falsifying the facts, but there are times when facts have to be falsified*. Hammar: *Det drog visserligen med sig en liten tumning på sanningen, men det givs stunder då tumningar på sanningar är av nöden*. Substantivet 'tumning' i singularis/pluralis är kul.

Bland lordar och drönare (2011), två noveller översatta 1967 resp 1971, båda i **Böckernas Värld**

- *He left Gally, pursing his lips*. Hammar besjälade en kroppsdel: *Han lämnade en Gally, tuggande på en betänksam underläpp*.

- *"Keep smiling," urged Mr. Crofts. "What's the good of smiling, you fathead?" said Bobbie morosely*. Hammar använde ett verb hon själv konstruerat: *"Upp med hakan, Bobbie!" manade mr Crofts. "Uppa med hakan själv, så får du se hur gott det är", sade Bobbie mjältsjukt*.

Underbart, Jeeves! (1972):

- Bertie kvintilerar: *That's the one, I've seldom had a sharper attack of euphoria. I feel full to the brim of Vitamin B. Mind you, I don't know how long it will last. Too often it is when one feels fizziest that the storm clouds begin doing their stuff*. Hammars version: *Precis vad jag syftar på! Sällan har jag haft en häftigare släng av eufori. Jag känner mig sprickfärdig av b-vitaminer. Jag räknar den lyckliga stunden allt vad jag orkar, för ho vet hur länge den varar. Alltför ofta är det så här i livet att just som man känner sig som oppåst, så sätter ovädersmolnen igång med sitt skockande*. Hammar har gjort repliken ännu roligare genom att lägga till en komisk förvrängning av en känd schlager, att använda en egen superlativform av 'oppåt' samt participformen av verbet 'skocka'.

- ... *enligt min åsikt är den boken rena dynamiten och borde inte få gå lös*. Nog tycker jag Hammars formulering av slutsatsen är roligare än originalets: *in my opinion such a book is pure dynamite and ought not to be permitted*.

- *Nothing could tickle me pinker* säger Bertie om en inbjudan hem till faster Dahlia. Hammar hittade ett sätt att återge Plums konstruktion med komparativ: *Ingenting kunde falla mig på läppnare. Inte illa!*

- *Ginger says his output has been a revelation to him.* Det handlar förstås om Anatoles mat. Hammar infogade en allusion på Hamlet som inte finns hos Plum: *Ginger säger att hans alster är en nåd att stilla bedja om.*

- Bertie talar om ett par kompisar: ... *Kipper Herring or Catsmeat Potter-Pirbright, with whom I had plucked the gowans fine at prep school ...* Detta uttryck om att plocka tusenskönor tillsammans tycks vara Plums egen konstruktion för att beteckna ett ljuvt förflutet. Han använder det vid ett flertal tillfällen. Hammar alluderade här på Heidenstam och gör ett kul stilbrott genom att kombinera det med ett slanguttryck: ... *Kipper Sill och Catsmeat Potter-Pirbright, med vilka barn jag lekt ända sedan pappslöjden...*

- ... *and Sir Watkyn had replied in what I thought dubious taste that it was precisely my habit of helping myself to everything I could lay hands on that he was criticizing.* Hammar följde andemeningen men tog sig stor frihet i tolkningen. Hon passade på att på ett kul sätt kombinera en massa olika uttryck om fingrar: ... *Sir Watkyn svarade – ganska smaklöst, tyckte jag – att det just var min långfingrighet han inte kunde se mellan fingrarna med och att det gällde att inte lägga fingrarna emellan utan sätta fingret på den ömma punkten och slå mig på fingrarna så det kändes.* Det är betydligt fler Hammarska fingrar med i spelet i den svenska versionen än Plumska, men det är kul och jag har svårt att peka finger åt henne.

- *Actors will tell you that on these occasions, when the soul is a-twitter and the nervous system not like mother makes it, the thing to do is to take a deep breath.* Hammar använde en annan rolig formulering om nerverna: *Skådespelare kan tala om för er att bästa botemedlet, när själen är ett enda tumult och nerverna spritter som nyuppdragna mörtar, är att ta ett djupt andetag.*

- *She guffawed more liberally than I had ever heard a woman guffaw.* Hammar: *Hon skattade för full hals, för fullare halsar än jag hört någon annan kvinna skratta. Kul komparativ!*

- *'Then off you go.' So off I went.* Hammar konstruerade ett eget verb: *"Iväg med dig då." Jag ivägade med mig.* En kul lek med ord, i Plums stil.

- *I had let Bingley do all the talking, self offering practically nil in the way of come-back.* Hammar: ... *jag hade låtit Bingley stå för hela konversationen och själv knappast bidragit med en enda syl värd namnet.* Klart kul formulering.

- *She has been giving him hell and is anxious to give him some more.* Hammar gjorde en rolig variant av ett svenskt uttryck: *Hon har just skällt ut honom efter noter och är angelägen att få skälla ut honom efter ett par till.*

- Plum vitsar underbart då han blandar ihop talesättet med en padda under harven med skolan Harrow. *You see before you a man who is as near to being what is known as a toad at Harrow as a man who was educated at Eton.* Detta är förstås helt oöversättligt, men Hammars version är också rolig: *Ni ser framför er en man närmare att ge upp allt hopp än en groda med ryggsrott.*

- ... *the income tax, (which he dislikes) ...* Hammar lekte med ordföljden: ... *inkomstskatten (om vilken han inte tycker)...*

Smycken, tycken och Monty Bodkin (1973):

- *As always when the weather was not unusual ...* Hammars version är roligare: *Som alltid när vädret inte hoppade över skaklarna ...*
- *... some supervisor hurrying back to resume his supervising...* Hammar förbättrade: *En andre regissör som jäktade tillbaka till sitt andre regisserande...*
- *... for M. Bodkin was reticent about his private affairs.* Hammar lekte med ett känt talesätt: *för den tand M. Bodkin höll för tunga i privataffärer var ogenomtränglig.*
- *I bring a fresh mind to the job.* Hammar lade på ett Plumskt sätt in en bibelallusion: *Jag gjuter nytt vin i gamla läglar.* Enligt Bibeln är detta något man avråds från att göra, vilket ju bara gör formuleringen roligare!
- *'You rat,' added Dolly...* Hammar tar till en storsläggan: *"Din kräkäckliga lilla bärfis", tillade Dolly...*
- *He could not have been less authoritative if...* Hammars tolkning är språkligt roligare: *Han kunde inte ha krälat undergionare i stoftet om ...*
- *Gertrude assured him that mincing was the very last thing that would happen to her words.* En rak tolkning med 'skrädning av ord' är tänkbar, men Hammar valde i stället att leka språkligt med ett annat uttryck: *Gertrude försäkrade honom att fingrar var det sista hon tänkte lägga emellan.*
- *Ivor Llewellyn beklagar sig över en vegetarisk lunch med 'anka' gjord på kålrötter: 'I wish you wouldn't call it lunch. It was a mockery.'* Monty Bodkin svarar vitsigt: *'A mock duckery.'* Hammar nöjde sig inte med en så enkel tolkning av Montys replik som t.ex. 'en anklig parodi'. Hennes version är: *"Var snäll och låt bli att kalla det måltid! Rena parodin på lunch!" "Den kål de svage kalle anka?"* Hon lyckas med bravaden att i några få ord blanda in både nobelpristagaren Erik Axel Karlfeldt och Walt Disney. Ännu vitsigare än originalet!
- *... an Ivor Llewellyn differing in every respect from the moody man so recently talking of things being ironical.* Här lade Hammar in en allusion på den svenske 1800-tals-diktaren Bernhard Elis Malmström vars dikt många äldre svenskar minns från skolan: *... en Ivor Llewellyn som i alla avseenden skilde sig från den man som så nyss hade suckat så tungt uti skogen.*
- *You'll have a ball.* Här citerade Hammar den gamla svenska dansleken 'Höga berg och djupa dalar': *Vi ska dansa tills solen rinner upp. Klart kul!*
- *'Good Lord,' said Mr. Llewellyn. 'Well, fry me for en oyster.'* Hammar översatte de två utropen: *"Du min långhåriga Absalom!" utbrast mr Llewellyn. "Nej dra på trissor!"* Det först uttrycket är ju en kul allusion till Bibeln, som Plum använder vid några andra tillfällen, men inte som ett utrop på detta sätt.
- *Monty found speech. It was not much in the way of speech, but ...* Hammar: *Monty återfick talförmågan. Inte för att det var någon talförmåga att skriva hem om, men ...* Nog är Hammar bra på att hitta kul svenska uttryck.
- *... he did not need a blueprint to tell him when funny business was afoot.* Hammar: *han behövde inte glasögon för att upptäcka ugglor i mossar.* Pluralformen av det sista ordet är suveränt.

Inbitna ungarlar (1974):

Fastrar är inga gentlemän (1975):

- *This naturally jarred the Wooster soul a good deal at the moment...* Hammar: *Det ska inte förnekas att den där korgen gick den Wooster'ska själen i magen den gången...*

- *... I was more the sort that is content just to exist beautifully.* Hammar alluderade på bibeln (Matt 6:28): *... jag tillhörde den kategori som helt blygsamt nöjer sig med att leva likt liljorna på marken.*

- *... he spoke, to my astonishment, in the most bonhomous way, ...* Hammar: *... när han till min oförställda häpnad talade till mig i den fryntligaste av toner, ...*

- *This chipped a bit off my joie de vivre.* Hammar försåg, liksom i **Sängfösare**, livsglädjen med en svans: *... min joie de vivre slokade häftigt med soansen. Klart roligare.*

- *... leaving me, I need scarcely say, in something of a twitter.* Hammar: *... den Bertram som stod kvar hackade mer än en tand.*

Oss golfare emellan (1976):

Lita på Bill (1977):

Det våras på Blandings (1978):

Flicka i fara (1979):

Wodehouse om Wodehouse (1981):

- *... can look his bank manager in the eye without a quiver.* Hammar utelämnade, med fördel, managern: *... kan se sin bank i ögonen utan att darra på manschetten.*

- *This is a good thing. I will push it along.* Hammar passade på att citera Karl XII (i alla fall enligt Voltaire): *Det här var ju alla tiders. Detta skall hädanefter bli min musik.*

- Plum skriver om bekämpningen av myggor: *And what happens? Do they quail? Do they falter?* Hammar vitsade: *Och vad händer? Tappar myggorna sugen? Slänger de yxan i sjön?*

- *I am not bright. And brightness is what you want at parties.* Hammar: *Jag är inte längre en glad lax. Och glad laxighet är a och o på hippor.*

- Om känslan vid ankomsten till fånglägret i Tost: *By the time the formalities had been concluded, we were all in a weary mood and the general feeling was that after all this Tost had better be good.* Hammar tog sig friheter och de svenska formuleringarna är roligare, men ändå helt i Plums stil: *När alla*

formaliteter undanstökats, slokade vår joie de vivre märkbart med svansen, och alla kände att nu fick Tost verkligen lägga manken till, om det skulle kunna hoppas att bli populärt.

Mera golf! (1991):

- *If Captain Jack Fosdyke was not a king among men, she told herself, she didn't know a king among men when she saw one.* Hammar bytte ut kungen mot ett ess och använde sig av den roliga norsfrasen: *Om kapten Jack Fosdyke inte var ett spaderess bland män, så ville hon vara skapt som en nors.*

- *If what you have just done isn't enough to give a discerning man an idea of your capabilities, I'd like to know what is.* Denna gång använder Hammar inte norsfrasen utan ett uttryck som finns på båda språken fast Plum inte använde det denna gång: *Om det ni åstadkommit idag inte är nog för att ge en skarpsynt man ett klart begrepp om era eminenta gåvor, så vill jag äta upp min hatt.*

- *It was impossible not to be thrilled by Rodney Spelvin ...* har Hammar formulerat roligare: *Han var en överdängare på att jaga kalla kårar utefter folks ryggrader...*

Grodor/tveksamheter

Även solen har sina fläckar och det förekommer fel i Hammars översättningar, men väldigt få. Jag avser då ordval som knappast kan försvaras med att översättaren tar sig vissa friheter i tolkningen. Här följer för rättvisans skull, några exempel på översättningsfel:

- I **Allright Jeeves!** från 1943 har Hammar råkat översätta *romance* med *roman* i stället för *romans*. Av sammanhanget är det klart att det ska vara *romans*. Denna uteblivna bokstav kan naturligtvis vara ett tryckfel, men det finns i så fall kvar i alla upplagor av boken.

- I **Svinhugg går igen** från 1953 har Hammar råkat göra det fatala misstaget att låta Dronningen vara skär. I originalet står det: *But a large black pig in the kitchen ...*, men i Hammars översättning står det: *Men en stor skär gris i köket ...*. Det kan knappast vara så att Hammar anser att en skär gris är roligare än en svart. Det märkliga är att Hammar några år tidigare i novellen *Gris-i-hoooo!* som ingår i **Alla tiders Wodehouse** 1950 låter Dronningen förbli svart! Originalets ... *was won by the Earl of Emsworth's black Berkshire sow, Empress of Blandings.* översatte Hammar med ... *vanns av earlens av Emsworths svarta Berkshiresugga, Dronningen av Blandings.* Har hon trots detta för sin inre syn sett en skär gris? En sådan bild kan ha förstärkts av att de flesta illustratörer, både i England och i Sverige, har ritat en skär Dronning! Se t.ex. framsidorna på de första utgåvorna av **Fullmåne** och **Svinhugg går igen!** (Jag har för mig att Hammar själv kommenterat denna felöversättning någonstans, men har inte hittat det.)

- I samma bok står det också: *His latest, as you know, is to drive up to London tonight with that dark-eyed serpent, Gloria Salt and get married...*. Hammar: *Hans senaste är som ni vet att köra upp till London i kväll tillsammans med den där mörkögda serpentinen Gloria Salt och gifta sig.* Ordet *serpentin* måste nog betraktas som en felöversättning. *Serpent* är etablerat på engelska som en bildlig framställning av en person som opålitlig, som en *orm*. Begreppet *serpentin* på svenska har knappast dessa nedsättande konnotationer. Jag har svårt att föreställa mig att Hammar medvetet valde ordet *serpentin* för att hon tyckte det är roligare än t.ex. *orm*? Sannolikt är det ett oavsiktligt fel och Hammar har i hastigheten vilseletts av likheten mellan de engelska orden *serpent* och *serpentine*.

- I **Very Good, Jeeves!** nämns en hundras: 'siberian eel-hounds'. Hammar översatte detta märkligt nog i **Förträffligt, Jeeves!** (1957) med 'siberiska eldhundar'. Skulle 'eldhundar' vara roligare än 'äl-hundar'? Jag anar att 'eel' helt enkelt av misstag blev det liknande ordet 'eld'? 10 år senare, i **Ett upp för Cuthbert** (1967) finns rasen också nämnd och då har Hammar kallat dem 'älhundar'!

- I **The Luck of the Bodkins** gör Plum en allusion till Bibeln (Matt 6:28). Originalen är: *Consider the lilies of the field, how they grow; they toil not, neither do they spin* (King James Bible). Plums roligt förvrängda version: *The all-in-champion of the lilies in the field. The king of the toil-not-nor-spinners.* Tyvärr verkar Hammar helt ha missat denna allusion i **Nära ögat**. Första meningen har hon översatt: *Dig, champinjonen bland liljorna på marken.* Den andra utelämnande hon. Svampliknelsen måste väl vara en missuppfattning av ordet 'champion', eller? 'Ärkeliljan på marken och kungen bland de icke-sående-och-spinnande' hade varit både närmare originalet och roligare.

- I samma bok står det om Gertrud Butterwick: *A child could have taken a hockey ball away from her.* Gertrud spelar landhockey framgår det i boken. Hammar kände antagligen inte till detta spel utan bara ishockey, som är vanligare i Sverige, för hon översatte felaktigt: *Ett barn skulle ha kunnat ta pucken ifrån henne.*

- I en intervju i ICA-kuriren nr 16 1975 så berättar Hammar själv om en groda hon råkat göra då hon översatte *frogs in a marsh* till *grodor på marsch*. Jag skulle vilja se den domptör som kan få grodor att marschera? Men bilden är galet rolig! Jag har märkligt nog inte återfunnit denna fras i någon av Wodehouses böcker, varken på engelska eller på svenska. Men Hammar har ju översatt många andra författare så grodan kanske kläcktes i någon annans träsk?

- Hammar översätter ofta *a fly in the ointment* med *smolkar i mjölken* vilket ju är kul. I **The Code of the Woosters** dvs **Som det anstår en Wooster** får hon problem när Plum låter Bertie utveckla temat:

"That's the fly in the ointment."

"Yes, sir."

"Though, pursuant on that, I never could see why flies shouldn't be in the ointment. What harm do they do?"

Hammar bibehåller sin vanliga tolkning: *"Det är smolken i mjölken."* Det skulle vara uppenbart orimligt att låta Bertie fråga varför det inte kunde få vara smolkar i mjölken. Tolkningen av liknelsen med mjölksmolkar varför bra för att överges, så Hammar avstod helt enkelt från att översätta Berties reflexion. Hon Alexanderhöggt bort dessa meningar. Detta är egentligen ingen groda. Snarare ett exempel på en utmaning som blev övermäktig. Men vem skulle ha gjort det bättre?